

Om tre syrphidarter (mit einer deutschen Beschreibung).

Av

SVEN GAUNITZ.

Platychirus latimanus Wahlb.

♂ Lappl. Sorsele by: Näckrostjärn $\frac{14}{16}$ 21; Sorsele: sydberg vid Vallnäs $\frac{10}{18}$ 28 (D. Gaunitz).

Denna art måste man anse höra till de s. k. misskända arterna, ty flera viktiga uppgifter i litteraturen om densamma äro missvisande, men ha hittills förblivit orättade. I Wahlbergs originalbeskrivning (1844), vilken på det hela taget är ganska noggrann och upplysande, står det om framtarsernas utseende hos ♂: »metatarsis anticis modice oblique dilatatis, latitudine duplo longioribus, cum articulo secundo quadrato, dilatato, albidis». Wahlbergs riktiga beskrivning av tarsernas utvidgning såsom måttlig återfinnes icke hos Zetterstedt (1849), som om samma föremål skriver: »tarsorum articulis 1:mo oblique, 2:doque subquadratum, dilatatis, albidis». Bonsdorff däremot anmärker tämligen riktigt (1861): »Första och andra leden av främsta fötterna något utvidgade, viktiga.» Wahlgren säger (1909) om arten ifråga i nyckeln till släktet *Platychirus*: »framtarsernas två första — — — leder starkt utbredda». Bland äldre författare råder alltså ingen god överensstämmelse med Wahlberg på denna punkt, och gå vi till Lindner i dennes moderna fauna (1928—32) finna vi, att han egendomligt nog upprepar samma misstag, i det han säger: »1. Tarsenglied schief und wie das 2. fast quadratische stark verbreitert, weisslich.» En av orsakerna till, att dessa tarsleder hos *Pl. latimanus* så ofta angivits såsom starkt utvidgade, kan ligga däri, att *lati* i *latimanus* tydligtvis betyder bred. En eller annan forskare kan härigenom ha låtit locka sig att betrakta lederna såsom breda eller starkt utvidgade. Utan tvivel är namnet *latimanus* synnerligen olyckligt valt. Om man i litteraturen m. l. m. förgäves får söka efter upprepning eller översättning av Wahlbergs »modice», så ser man där i stället desto tydligare spår av samme författares påstående, att de ovan omtalade tarslederna äro snett utvidgade. Denna Wahlbergs uppgift är emellertid felaktig eller i varje fall sådan, att

den måste begagnas med stor försiktighet för att icke leda till missförstånd. I min samling hade jag redan för länge sedan ett *Pl.*-exemplar, som jag misstänkte vara *Pl. latimanus*, ehuru djurets utseende dåligt stämde med de bestämningstabeller, som jag hade tillgång till. Genom vänligt tillmötesgående av Dr A. Roman, Stockholm, fick jag låna en kotyp av arten. Det var nu lätt för mig att fastställa, att mitt eget ex. verkligen tillhörde denna art, och då var det också uppenbart, att de beskrivningar av arten, som jag känner, icke äro fullt tillförlitliga.

Framtarserna äro hos denna art måttligt utvidgade och avvika icke i bredd så märkbart från skenbenen, som fallet är hos övriga svenska arter med utvidgade tarsleder (Fig. 1). *Pl. latimanus* bildar snarast i denna egenskap en övergång till i utlandet förekommande *Pl.*-arter med svagt eller icke utbredda tarsleder. Symmetriskt utvidgade äro tarslederna icke, men å andra sidan är olikformigheten, snedheten, i utvidgningen svagare framträdande än hos många andra arter. Den första tarsledens framkant är jämn och förlöper mycket obetydligt snett. Framtarserna torde tämligen riktigt kunna beskrivas på följande sätt: De två första tarslederna måttligt och något olikformigt utvidgade, till största delen ljusa, 1:sta tarsleden två ggr. så lång som bred, den 2:dra rundat fyrkantig, 3:dje—5:te lederna icke utvidgade, mörka.

Pl. latimanus är ganska sällsynt. Den är av Wahlberg (l. c.) funnen i rätt många ex. i Kvickjock och av Zetterstedt talrikt i Lule lappmark (l. c.), Bonsdorff (l. c.) känner blott ett ex. från Finland, Malm (1863) omnämner den ej och Verrall (1901) upptar den blott i registret och blott bland europeiska, icke engelska arter, Wahlgren (l. c.) anger den från Lappland, Lundbeck (1914) nämner den ej och i Dipteren aus dem Sarekgebiet (1917) förefinnes den ej heller, Lindner (l. c.), som torde ha sett åtminstone mellaneuropeiskt material, skriver för denna art: »Europa centralis», icke som det väl rätteligen borde heta: Europa centralis et borealis. Fynd från Nordskandinavien måste Lindner dock känna till, då Wahlberg ju är artens upptäckare. Kanervo (1932) anger arten bl. a. från Petsamoområdet i Finland och anser, att den efter istiden invandrat från S och E till sina nordliga förekomster.

Platychirus melanopsis Loew.

♂ Lappl. Sorsele 1919 (B. Gaunitz); Sorsele by: Pansborg ³¹/₅ 1921 (D. Gaunitz). De utvidgade tarslederna äro starkt välvda,

Fig. 1. Höger framtars, sedd underifrån.
T. v. *Platychirus latimanus* Wahlb. ♂,
t. h. *P. melanopsis* Loew. ♂.

och det är därför mycket svårt att åstadkomma en någotsånär god teckning av dessa. Avbildningarna hos Verrall (l. c.) och även hos Lindner (l. c.) av såväl tarsen som huvudet i profil avvika märkbart från mina exemplars utseende. Jag finner på mina ex. icke ansiktet under antennerna så djupt urholkat och icke övre munkantknölen så starkt framträdande. Första tarsledens framkant (Fig. 1) är på den kaudala sidan icke krökt så, att den första tarsleden här skulle ha en spets utan är jämnare. Då i Finland anträffats ex., som efter allt att döma mycket likna mina, och dessa finska ex. av finska dipterologer räknas till *Pl. melanopsis*, betraktar jag tills vidare även mina ex. på samma sätt, ehuru jag anser, att de avvika så mycket från tillgängliga avbildningar, att de kunna förmodas vara en särskild form av arten. Man kan ju ha skäl att antaga, att denna huvudsakligen från olika bergstrakter kända art är utbildad i varieteter. Enligt vad Dr Roman meddelat mig skulle det vara troligt, att de avvikelser från kända avbildningar, som jag konstaterat hos mina ex., bero på verkliga olikheter. Mina ex. skulle jämte de finska tillhöra en nordlig barrskogsform, medan de tidigare kända och avbildade ex. ifrån Alptrakterna skulle representera en sydligare lövskogsform. Dr Roman känner bland ichneumoniderna två arter, som visa sinsemellan olikheter liknande dem, som jag påvisat inom arten *Pl. melanopsis*. Värdefulla upplysningar har jag även erhållit av Wolter Hellén, Helsingfors, och Erkki Kanervo, Åbo.

Temnostoma apiforme Fbr. var. *carens* n. var.

♂ Lule Lappmark. Saltoluokta ¹⁷/₇ 28. ♀; Lappland. Pansborg im Dorfe Sorsele ²⁶/₇ 21. Von der Hauptart, die bei Lindner (l. c. p. 432) deutlich beschrieben ist, weicht diese Varietät in Bezug auf die Zeichnung am Abdomen ab. Gelbe Querbinden sind nur nahe am Vorderrand des 2:ten, 3:ten und 4:ten Ringes ausgebildet. Hinterrandbinden fehlen vollständig, ausser auf dem 4:ten Ring, wo bei dem männlichen Exemplar eine Binde hervortritt, die hinten an den lateralen Rändern am deutlichsten, in der Mitte des Hinterrandes schwach ausgebildet ist. *Temnostoma apiforme* Fbr. var. *carens* mihi ist mit *T. vespiforme* L. var. *sericomiforme* Ports. (Lindner l. c. p. 435) zu parallellisieren, denn diese var., die aus Nordrussland bekannt ist, entbehrt gleichfalls Hinterrandbinden.

Litteraturförteckning.

1844. P. F. Wahlberg: Nya Diptera från Norrbotten och Luleå Lappmark. Översikt av Kungl. Vet. Akad. Förh. Stockholm.
1849. J. W. Zetterstedt: Diptera Scandinaviae. Tom. VIII. Lund.
1861. E. J. Bonsdorff: Finlands Tvåvingade Insekter. Helsingfors.
1863. A. W. Malm: Anteckningar över syrphici i Skandinavien och Finland. Göteborgs Vet. och Vitt. Samh. Handl. Ny tidsföljd. VIII häftet. Göteborg.
1901. G. H. Verrall: British Flies. Vol. VIII. London.
1909. E. Wahlgren: Svensk Insektfauna. Diptera. Syrphidæ. Stockholm.
1916. W. Lundbeck: Diptera Danica. Part V. Copenhagen.
1917. B. Poppius, C. Lundström und R. Frey: Dipteren aus dem Sarekgebiet. Stockholm.
- 1928—32. E. Lindner: Die Fliegen der palaearktischen Region. Stuttgart.
1932. E. Kanervo: Die Syrphiden des Petsamogebietes. Notulae Entomologicae. XI. Helsingfors.
-